

Ambdues precedeixen les de Beatriu del Pinós i Agnès de Pacs. L'antilullisme l'encarna la figura de l'inquisidor Guillem Caselles, que va actuar contra la càtedra de lullisme de l'Estudi General (Pere Daguí i el seu successor Bartomeu Caldentey), raó per la qual el següent catedràtic, Joan Cabaspre, va demanar un privilegi al rei Ferran el Catòlic. L'últim estudi del volum, «La presencia de Ramon Llull en la Valencia de los siglos XIV y XV a través de los inventarios de libros» (205–239) d'Antoni Ferrando, ens porta a València, de la qual va dependre el lullisme mallorquí analitzat en l'article precedent. A partir d'un recorregut pels inventaris de llibres valencians, confirma algunes de les dades proposades per Ensenyat, o sigui la difusió de les obres de mestre Ramon en els àmbits religiosos regulars i seculars i entre els laics de diferents classes socials, tant nobles com no. Tant a València com a Mallorca, el lullisme del segle XIV es troba implicat en els atacs de Nicolau Eimeric i és gràcies a la producció valenciana que el lullisme es difon a Castella. Al segle XV hi ha un silenci encara més gran, mentre que, en canvi, al s. XVI València esdevindrà el principal centre de difusió a la península del pensament de Llull.

Aquest sisè volum de la sèrie *Subsidia lulliana* conté, per tant, molt material informatiu no només sobre la filosofia lulliana, sinó també de forma més general sobre la filosofia per als laics. Dona una visió nova sobre la circulació de textos filosòfics a la baixa edat mitjana i presenta articles rigorosos que fonamenten i fan balanç d'alguns temes importants pel lullisme sobre els quals s'haurà de continuar investigant.

Simone Sari

✎ McVAUGH, Michael R. (ed.), 2018: Arnau de Vilanova, *Speculum medicine*, Barcelona, Universitat de Barcelona-Fundació Noguera (Arnaldi de Villanova Opera Medica Omnia, 13), 448 p.

L'aparició d'un nou volum de les AVOMO sempre és un motiu d'alegria per a la comunitat científica. L'experiència ens fa pressuposar (aquest és el setzè volum que es publica, des del 1975) que hi trobarem una edició crítica del text llatí, fiable i llegible, i una introducció (en català i en anglès) que ens explicarà les característiques més rellevants de l'obra arnaldiana, convenientment contextualitzades perquè en puguem copsar la rellevància històrica.

El nou volum, preparat per Michael R. McVaugh, aconsegueix les dues expectatives amb escreix. Comencem pel text. El text editat sorgeix a partir de l'estudi dels vint-i-tres manuscrits que han conservat l'obra (sencera o parcial): vuit del segle XIV, tretze del XV i dos a cavall entre el XIV i el XV. S'hi ha afegit l'edició de Lió de 1504. McVaugh els ha classificat per famílies, després de la collació d'una mostra significativa de passatges, i ha triat els tres millors per col·lacionar-los sencers. Ha consultat dos manuscrits més i el text imprès per triar la millor lliçó o per corregir errors manifestos. Per facilitar-ne la lectura, l'editor ha introduït una taula amb la llista de capítols que permet orientar-se per l'obra d'Arnau.

Continuem pel context. En la primera part de la introducció, McVaugh situa l'obra més ambiciosa d'Arnau en un temps i una geografia concrets: argumenta la hipòtesi (molt creïble) que va ser escrita probablement entre els anys 1306 i 1308 a Montpeller. Arnau redacta aquesta obra llarga i ben organitzada en un context intel·lectual de serenor (a finals de la seva vida, en un període de tranquil·litat espiritual) i en un ambient universitari (Montpeller) que li permet la consulta d'obres de referència. Com que a Montpeller hi havia actiu un altre gegant de la medicina escolàstica com és Bernat de Gordon, que va acabar el seu *Lilium medicine* un any abans, el 1305, i com que hi ha constància que Bernat de Gordon sembla que tirava amb bala contra Arnau en burlar-se d'aquells melancòlics que estan convençuts «que són profetes i que estan inspirats per l'Esperit

Sant, i comencen a profetitzar i a predir els esdeveniments futurs, sigui de l'estat del món, sigui de l'Anticrist» (29), com que Bernat i Arnau devien rivalitzar, doncs, McVaugh elabora l'atractiva hipòtesi que Arnau va escriure l'*Speculum medicine* com a resposta al *Lilium medicine*, «per tal de demostrar que la teoria mèdica havia de precedir la pràctica —i com a prova que Arnau també en sabia, d'escriure llibres tan llargs com el de Bernat» (30). La idea és prou suggestiva, perquè ens fa imaginar un duel entre els dos metges famosos que, per això mateix i perquè compartien espai, eren també rivals.

En la segona part de la introducció, McVaugh estudia a fons el contingut de l'*Speculum medicine*, que parteix de la *Isagoge* de Joannici i dels seus comentaristes montpellerins. Hi analitza la terapèutica (el règim alimentari i les drogues), les *res naturales*, les *res non naturales* i els *complexionata*, que són la gran innovació que introdueix Arnau a la teoria galènica. Per a Arnau, els *complexionata* inclouen qualsevol cosa que pugui afectar o tocar el cos humà, excepte l'aire, que és una de les coses no naturals que Arnau ha tractat abans. McVaugh parla de la patologia, de les *res contra naturam*, dels signes de les malalties i de les fonts detectades fins avui a l'obra més llarga d'Arnau (Avicenna, sobretot), tot i reconèixer que encara hi ha molta feina a fer a l'hora d'identificar-ne moltes d'altres. Vet aquí un exemple d'honestedat intel·lectual del curador del volum.

En la tercera part de la introducció, McVaugh valora els objectius que s'havia proposat Arnau amb l'escriptura de l'obra i si els va assolir o no. L'*Speculum medicine* volia ser «un mirall de la medicina acadèmica europea tal com era al començament del segle XIV» (61). Arnau hi defensa la visió instrumentalista de la medicina que ja havia argumentat al *De intentione medicorum* (c. 1290), en el sentit que l'objectiu del metge ha de ser sempre la salut del pacient, més que no pas les disquisicions filosòfiques naturals. McVaugh acaba l'apartat amb la referència a dos autors (Jordanus de Turre i Valescus de Taranta) que mostren que, al llarg del segle XIV, tot i que l'*Speculum medicine* tenia admiradors a Montpeller, sembla que el *Lilium medicine* li havia guanyat la partida. I això perquè durant el segle XIV la medicina

de Montpeller va evolucionar per centrar-se en les matèries clíniques, això és, en la descripció, la prognosi i el tractament de malalties concretes, que són el que constitueix el nucli del *Lilium*.

Antònia Carré